

Δ Η Μ Ο Σ Α Θ Η Ν Α Ι Ω Ν - Ο Λ Υ Μ Π Ι Α Δ Η Μ Ο Τ Ι Κ Ο Μ Ο Υ Σ Ι Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο Μ Α Ρ Ι Α Κ Α Λ Λ Α Σ

Αφιέρωμα για τα 1000 χρόνια του Ι.Ν. Παναγίας Σώτειρας Λυκοδήμου (Ρώσικη Εκκλησία)

Μουσική διεύθυνση: **Ανδρέας Τσελίκας**
Σολίστ: **Ευαγγελία Κιοσόγλου**, άρπα
Συμμετέχει η **Χορωδία Δήμου Αθηναίων**

Με μια ματιά:
Το **Ολύμπια, Δημοτικό Μουσικό Θέατρο «Μαρία Κάλλας»**, τιμά τα 1000 χρόνια του ιερού ναού Αγίας Τριάδας – Παναγίας Σώτειρας Λυκοδήμου (Ρωσική Εκκλησία), ενός ιστορικού μνημείου στην καρδιά της Αθήνας, με μια ιδιαίτερη συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας Δήμου Αθηναίων.

Το πρόγραμμα κινείται από τον ελληνικό νεοκλασικισμό έως τη σύγχρονη πνευματικότητα και ξεκινά με τη **«Βυζαντινή μελωδία»** για ορχήστρα εγχόρδων του Αντίοχου Ευαγγελάτου, έργο εμπνευσμένο από τη λαϊκή και τη βυζαντινή παράδοση. Το έργο **«Στο μοναστήρι»**, τελευταίο μέρος από το δεύτερο κουαρτέτο εγχόρδων του Νικολάι Ρίμσκι-Κόρσακοφ, το οποίο ο Αδρέας Τσελίκας μετέγραψε για ορχήστρα εγχόρδων. Στα **«Τρία κομμάτια σε παλαιό ύφος»** για ορχήστρα εγχόρδων, ο Χένρικ Γκορέτσκι αντλεί τα θέματά του από την πολωνική μουσική της Αναγέννησης. Ακολουθούν το συναρπαστικό **Κοντσέρτο** για άρπα σε σι ύφεση μείζονα, έργο 4 αρ. 6, του Γκέοργκ Φρύντριχ Χέντελ, με σολίστ την Ευαγγελία Κιοσόγλου και η λυρική **«Ελεγεία»** σε σολ μείζονα για ορχήστρα εγχόρδων του Πιοτρ Ίλιτς Τσαϊκόφσκι, έξοχο δείγμα ρομαντικής γραφής. Η συναυλία ολοκληρώνεται με το μνημειώδη **«Λειτουργία του Βερολίνου»** (Berliner Messe) για μικτή χορωδία και ορχήστρα εγχόρδων του Άρβο Περτ, που παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	
Αντίοχος Ευαγγελάτος Βυζαντινή μελωδία , για ορχήστρα εγχόρδων	
Νικολάι Ρίμσκι-Κόρσακοφ Στο μοναστήρι , σε μεταγραφή για ορχήστρα εγχόρδων του Ανδρέα Τσελίκα	
Χένρικ Γκορέτσκι Τρία κομμάτια σε παλαιό ύφος , για ορχήστρα εγχόρδων	
Γκέοργκ Φρύντριχ Χέντελ Κοντσέρτο για άρπα σε σι ύφεση μείζονα, έργο 4, αρ. 6	
Πιοτρ Ίλιτς Τσαϊκόφσκι Ελεγεία σε σολ μείζονα, για ορχήστρα εγχόρδων	
Άρβο Περτ Λειτουργία του Βερολίνου , για μικτή χορωδία και ορχήστρα εγχόρδων	

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΟΛΥΜΠΙΑ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΑ ΚΑΛΛΑΣ
ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΧΑΡΗΣ ΔΟΥΚΑΣ	ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΑΣΗΣ ΧΡΙΣΤΟΠΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Ο.Π.Α.Ν.Δ.Α.	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΟΥΠΤΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΛΕΝΗ ΖΩΝΤΗΡΟΥ	ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΟΡΣΙΑ ΣΟΦΡΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΙΡΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΙΑΕΝΑ ΠΑΓΚΟΥΔΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΡΑΝΙΑ ΜΕΛΙΑΝΟΥ	ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΘΕΑΤΡΟΥ ΒΙΒΗ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗ
	ΟΠΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΑΡΝΑΡΗ
	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΝΙΚΗ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ

 ΟΛΥΜΠΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΑ ΚΑΛΛΑΣ	 ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΩΝ	 οπανόλα ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΘΗΝΑ CULTURE IS ATHENS
--	--	---	--

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:					
 EPT	 2ο ΔΕΥΤΕΡΟ	 3ο ΤΡΙΤΟ	 Kosmos	 ΑΘΗΝΑ 384	 ticketplus
				 ΚΡΑΤΙΚΗ • ΑΓΟΡΑ ΕΞΙΤΗΡΙΩΝ: 210-8817072 & ticketplus.gr	

Αντίοχος Ευαγγελάτος (1902-1981)
«Βυζαντινή μελωδία» για ορχήστρα εγχόρδων (1936)

Ο Αντίοχος Ευαγγελάτος υπήρξε κορυφαία φυσιογνωμία της νεοελληνικής μουσικής. Ανέπτυξε σημαντική δράση, τόσο ως παιδαγωγός, όσο και ως διευθυντής ορχήστρας, ενώ παράλληλα άφησε ένα πλούσιο συνθετικό έργο. Ιδανικός πρόλογος του αποψινού προγράμματος κάρη στην απλότητα, την καθαρότητα του ύφους της και τη σύντομη διάρκειά της, η **«Βυζαντινή μελωδία»** για ορχήστρα εγχόρδων (1936) είναι από τα πλέον χαρακτηριστικά έργα του, που συνοψίζουν την επιδίωξή του να μεταφέρει τον ελληνικό ήχο στο συμφωνικό πεδίο.

Ο συνθέτης ανήκει στη γενιά που αναζήτησε ένα νέο ελληνικό ιδίωμα, αντλώντας υλικό από τη δημοτική παράδοση και το εκκλησιαστικό μέλος. Τα έργα του βασίζονται θεματικά στη λαϊκή μουσική, με ρομαντική γραφή και αντιστικτική επεξεργασία, πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται και η «Βυζαντινή μελωδία»: καθώς η μελωδική γραμμή αναπτύσσεται τροπικά, θυμίζοντας τους εκκλησιαστικούς «ήχους», η συνοδευτική αρμονία λειτουργεί συχνά ως ισοκράτημα. Η απήκηση του έργου υπήρξε τέτοια ώστε να κυκλοφορήσουν και διασκευές για άλλα σύνολα, απόδειξη της ζωντανής παρουσίας της και εκτός συμφωνικού ρεπερτορίου.

Νικολάι Ρίμσκι-Κόρσακοφ (1844-1908)
«Στο μοναστήρι» (1878-79)
Μεταγραφή για ορχήστρα εγχόρδων: Ανδρέας Τσελίκας

Η φούγκα του Νικολάι Ρίμσκι-Κόρσακοφ που φέρει τον τίτλο **«Στο μοναστήρι»** γράφτηκε μεταξύ 1878 και 1879, ως το τέταρτο και τελευταίο μέρος ενός κουαρτέτου εγχόρδων πάνω σε ρωσικά θέματα. Το καλοκαίρι του 1884, ο συνθέτης επεξεργάστηκε τα τρία πρώτα μέρη του ίδιου έργου (I. Στο λιβάδι. II. Στο πανηγύρι. III. Στον χορό), δημιουργώντας από αυτά τη γνωστή **«Συμφωνιέτα πάνω σε ρωσικά θέματα»**, έργο 31, χωρίς να συμπεριλάβει το τέταρτο μέρος, το οποίο παρέμεινε ανεξάρτητο και δημοσιεύτηκε ως αυτόνομο έργο μουσικής δωματίου μόλις το 1955, στη Μόσχα, στον 27ο τόμο των **Απάντων** του συνθέτη. Το κομμάτι έχει τη μορφή μιας διπλής φούγκας, όπου τα δύο κύρια θέματα, δεπτικού χαρακτήρα, αναπτύσσουν έναν αντιστικτικό μουσικό διάλογο. Η ατμόσφαιρα είναι κατανυκτική και θυμίζει ψαλμωδία σε μοναστήρι. Πηγή έμπνευσης αποτελεί ο δοξαστικός ύμνος της καθολικής εκκλησίας Te Deum («Σε, τον Θεόν, υμνούμεν»). Στο **Χρονικό της μουσικής μου ζωής**, ο Ρίμσκι-Κόρσακοφ σημειώνει: *«Το κουαρτέτο αυτό δεν παίχτηκε ποτέ δημόσια. Κάποτε το πήγα στον Καρλ Νταβίντοφ και του ζήτησα να το παίζει σε μια πρόβα. Οι μουσικοί δεν ενθουσιάστηκαν· κι εγώ ο ίδιος βρήκα πολλές αδυναμίες. Το πρώτο μέρος ήταν μονότονο, βασισμένο σε ένα μόνο θέμα· το σκέρτσο δεν είχε coda, ενώ το φινάλε ήταν στεγνό. Δεν τόλμησα να αφήσω το κοινό να το ακούσει»*. Η φούγκα, ωστόσο, έχει τη δική της, ιδιαίτερη αξία, ενώ το κύριο μουσικό της θέμα αποδείχθηκε ανθεκτικό: επανεμφανίστηκε αργότερα στην όπερα «Σάντκο», καθώς και σε διασκευή για πιάνο τέσσερα χέρια με τίτλο «Στην εκκλησία».

Χένρικ Γκορέτσκι (1933-2010)
Τρία κομμάτια σε παλαιό ύφος, για ορχήστρα εγχόρδων (1963)

Ο Γκορέτσκι έγραψε τα **«Τρία κομμάτια σε παλαιό ύφος»** για έγχορδα ως απάντηση σε μια φιλική πρόκληση του τότε διευθυντή του εκδοτικού οίκου PWM, Ταντέους Οκλέβσκι, ότι η μουσική του στερείται μελωδικότητας. Ο Γκορέτσκι δούλεψε πάνω στα κομμάτια από τις 28 Νοεμβρίου έως τις 23 Δεκεμβρίου 1963 και το έργο πρωτοπαρουσιάστηκε από το σύνολο Con Moto Ma Cantabile υπό τον Ταντέους Οκλέβσκι στη Βαρσοβία, στις 30 Απριλίου 1964. Όπως και το **«Χορωδιακό σε μορφή κανόνα»** (1961), έτσι και τα **«Τρία κομμάτια»** δεν έχουν αριθμό έργου. Όπως υποδηλώνει ο τίτλος, το ύφος αναφέρεται σε παλαιότερες εποχές, ένα χαρακτηριστικό που εμφανίζεται για πρώτη φορά στη μουσική του Γκορέτσκι τη δεκαετία του 1960. Η αφορμή για αυτή την επιλογή δόθηκε όταν ο Γκορέτσκι ήρθε σε επαφή με μελέτες για την πολωνική μουσική της Αναγέννησης που δημοσιεύτηκαν την περίοδο 1958-61.

Και τα τρία κομμάτια χρησιμοποιούν τροπικά στοιχεία. Το τρίτο είναι γραμμένο σε αιολικό τρόπο και ο συνθέτης δανείζεται τη μελωδία από ένα τετράφωνο, ανώνυμο τραγούδι του 16ου αιώνα με τίτλο *«Τραγούδι για τον γάμο του Υψηλοτάτου Βασιλέως Σιγισμούντου του Δευτέρου»*. Στο δεύτερο κομμάτι, που είναι κατ’ ουσίαν ένας λαϊκός χορός, τα αρχαϊκά στοιχεία συνδυάζονται με επιρροές από την παράδοση. Ο επιφανής ελληνιστής φιλόλογος Ταντέους Ζιελίνσκι έγραψε για το έργο: *«Η απελευθέρωση του ήχου των εγχόρδων, η διαφοροποίηση και η αντίθεση στη δυναμική τους, μας οδηγούν κατευθείαν στον πυρήνα του προσωπικού ύφους του Γκορέτσκι. Η μουσική αυτή είναι ένα σεμνό δείγμα της χαρακτηριστικής αισθητικής και των τεχνικών προβληματισμών του συνθέτη· κι όμως, παρότι φαινομενικά απλουστευμένη και προσαρμοσμένη στο αρχαϊκό θέμα, μας γοητεύει και μας εντυπωσιάζει»*.

Γκέοργκ Φρύντριχ Χέντελ (1685-1759)
Κοντσέρτο για άρπα σε σι ύφεση μείζονα, έργο 4, αρ. 6 (1738)

- Andante allegro
- Larghetto
- Allegro moderato

Το **Κοντσέρτο** για άρπα του Χέντελ συμπεριλήφθηκε το 1738 στο έργο 4 ως κοντσέρτο για εκκλησιαστικό όργανο και ενδέχεται πράγματι να είχε αρχικά αυτή τη μορφή. Σε κάθε περίπτωση, στη μορφή που τελικά εκδόθηκε, το έργο λειτουργεί εξίσου καλά και στα δύο όργανα. Τα κοντσέρτα για όργανο του Χέντελ γράφτηκαν ως ιντερλούδια που παρεμβάλλονταν μεταξύ των μερών των ορατορίων του. Έπαιζε ο ίδιος ο συνθέτης, χρησιμοποιώντας το όργανο που είχε στη διάθεσή του, ένα μικρό εκκλησιαστικό όργανο με ένα μόνο πληκτρολόγιο και χωρίς πεντάλ. Υποθέτουμε ότι το Κοντσέρτο σε σι ύφεση είναι το έργο που περιγράφεται ως κοντσέρτο για «άρπα, λαούτο, λυρίχορδο* και άλλα όργανα», το οποίο παρουσιάστηκε τον Φεβρουάριο του 1736 κατά την εκτέλεση του ορατορίου του Χέντελ *«Αλεξάνδρου συμπόσιο»*. Το λιμπρέτο του ορατορίου βασίζεται στην ωδή του δραματικού ποιητή Τζον Ντράιντεν [John Dryden] με τίτλο *«Αλεξάνδρου συμπόσιο ή η Δύναμη της μουσικής»* και είναι αφιερωμένο στους εορτασμούς για την Ημέρα της Αγίας Καικιλίας, την προστάτιδα της μουσικής. Το έργο αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο φέρει την κάπως παράξενη ένδειξη Andante allegro, κάτι που υποδηλώνει ότι το τέμπο είναι πιο συγκρατημένο απ’ ό,τι αφήνει να εννοηθεί η λέξη allegro. Η δομή του είναι διμερής: καθεμία από τις δύο ενόπτες επαναλαμβάνεται, ακολουθώντας την τυπική μορφή του ριτορνέλλο. Το δεύτερο μέρος, Larghetto, φέρει τα χαρακτηριστικά της σαραμπάντας, ενός συνηθισμένου χορού της μπαρόκ εποχής. Στο τέλος του μέρους, όπως συχνά συμβαίνει στη μουσική του Χέντελ, υπάρχει χώρος για μια σύντομη καντέντσα, που καθώς ολοκληρώνεται μας οδηγεί στο τρίτο μέρος, έναν χαρούμενο, τρίσημο χορό.

*Πληκτροφόρο όργανο παρόμοιο με το κάρντι-γκάρντι.

Πιοτρ Ίλιτς Τσαϊκόφσκι (1840-1893)
Ελεγεία σε σολ μείζονα, για ορχήστρα εγχόρδων (1884)

Προς τα τέλη του 1884, η Καλλιτεχνική Εταιρεία της Μόσχας αποφάσισε να τιμήσει τα πενήντα χρόνια του ηθοποιού και σκηνοθέτη Ιβάν Σαμάριν και ανέθεσε στον Τσαϊκόφσκι να συμμετάσχει στον ιωβηλαίο. Ο συνθέτης ανταποκρίθηκε με συγκίνηση στην πρόσκληση, παρά το γεγονός ότι εκείνη την περίοδο ήταν πλήρως απορροφημένος από τις προετοιμασίες για την παράσταση της όπερας **«Ευγένιος Ονιέγκιν»** στην Αγία Πετρούπολη. Στις 13 Νοεμβρίου, ο Τσαϊκόφσκι αναχώρησε από την Αγία Πετρούπολη για το Νταβός, όπου ο φίλος του, ο βιολονίστας Ιωσήφ Κότεκ, ήταν σοβαρά άρρωστος. Στον δρόμο έκανε τετραήμερη στάση στο Βερολίνο. Εκεί, στις 18 Νοεμβρίου, ολοκλήρωσε το έργο, σύμφωνα με την ημερομνία στο χειρόγραφο. Στις 19 Νοεμβρίου 1884, έγραψε από το Μόναχο στον αδελφό του Μοντέστ: *«Έμεινα τόσο πολύ στο Βερολίνο γιατί έπρεπε να μπορέσω να συνθέσω γρήγορα... ένα ιντερμέτζο για την εκδήλωση προς τιμήν του Σαμάριν. Το ολοκλήρωσα και έχει πλέον σταλεί»*. Αρχικά, όπως φαίνεται στην πρώτη σελίδα του χειρόγραφου, το έργο είχε τίτλο **«Ένας καιρειασμός γεμάτος ευγνωμοσύνης»**. Η πρώτη εκτέλεση της **«Ελεγείας»** έγινε υπό τη διεύθυνση του Ιππολίτ Αλτάνι στην εορταστική συναυλία για τον Σαμάριν, στο Θέατρο Μπολσόι της Μόσχας, στις 28 Δεκεμβρίου 1884, ενώ αργότερα χρησιμοποιήθηκε ως ιντερμέτζο (Πράξη Δ΄), στη σκνική μουσική για τον **«Άμλετ»** (1891).

Άρβο Περτ (1935)
Λειτουργία του Βερολίνου, για μικτή χορωδία και ορχήστρα εγχόρδων (2002)
Α΄ πανελλήνια εκτέλεση

- Kyrie
- Gloria
- Erster Alleluiavers
- Zweiter Alleuiavers
- Veni, sancte spiritus
- Credo
- Sanctus
- Agnus Dei

Ο Άρβο Περτ θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του ιερού μινιμαλισμού. Το έργο του διαπνέεται από ευλάβεια και μυσταγωγία μέσα σε έναν κόσμο όπου το φάσμα του μοντερνισμού μοιάζει συχνά δαιδαλώδες. Μετά από μία πρώτη περίοδο πειραματισμού με τις σύγχρονες τάσεις της εποχής του, η μελέτη της παλαιάς μουσικής οδήγησε τον συνθέτη από την Εσθονία να διαμορφώσει έναν νέο και απόλυτα προσωπικό τρόπο έκφρασης. Ο Περτ έζησε στο Βερολίνο από το 1981 έως το 2010. Λίγο μετά την πτώση του Τείχους στις 9 Νοεμβρίου 1989, του ανατέθηκε να γράψει μια λειτουργία για την 90ή Μέρα των Καθολικών, μια εορταστική συνάθροιση που διοργανώνεται από τους πιστούς της καθολικής εκκλησίας στις γερμανόφωνες χώρες. Ο Πωλ Χίλλιερ [Paul Hillier] διηύθυνε την πρώτη εκτέλεση στις 24 Μαΐου 1990, στη διάρκεια της λειτουργίας της Αναλήψεως, στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Αλεξάνδρας στο Ανατολικό Βερολίνο.

Η **«Λειτουργία του Βερολίνου»** (πρωτότυπος τίτλος “Berliner Messe”), αρχικά για τέσσερις σολίστες και εκκλησιαστικό όργανο, μεταγράφηκε από τον ίδιο τον συνθέτη για μικτή χορωδία και ορχήστρα εγχόρδων το 2002. Η Λειτουργία, η οποία περιλαμβάνει 5 μέρη της καθολικής λειτουργίας και επιπρόσθετα τρία προαιρετικά μέρη που προορίζονται για τον εορτασμό της Πεντηκοστής, βασίζεται στο γρηγοριανό μέλος και την ιδιότυπη τεχνική του συνθέτη, γνωστή ως “tintinnabula”: Ο όρος προέρχεται από το λατινικό “tintinnabulum” που σημαίνει «μικρή καμπάνα». Ο Περτ, ένας ασκητής της μουσικής, ανέπτυξε μια μοναδική μέθοδο αντίστιξης, δημιουργώντας ηχητικά μια μεταφυσική γέφυρα ανάμεσα στον άνθρωπο και τον θεό.